

Lapin kuntia koskevat verotuksen epäkohdat ja kehitystarpeet

Tiivistelmä

Yhteisöveron muutokset ovat heikentäneet kuntien verotulopohjaa merkittävästi 2000-luvulla. Tulopohjan heikennyksiä ei ole kompensoitu kunnille, ja näin useiden kuntien riippuvuus valtionosuuksista on kasvanut. Valtion osuus kuntien budjeteista on Lapissa suuri, ja väestö on muuta Suomea iäkkäämpää.

Kuntien tulisi voida hankkia lakisääteisten velvoitteidensa hoitamiseen tarvittavat tulot ensisijaisesti verotuksella ja muulla omalla tulovirrallaan. Lapin kuntien yhteenlaskettu budjetti on noin 1,2 miljardia euroa, josta valtionosuus on noin 33 %. Nykyinen lainsäädäntö ei mahdollista olennaisesti suurempaa verotulojen osuutta. Riippuvaisuus valtionosuuksista johtaa itsehallinnon ja vastuun rapautumiseen.

Lapissa on merkittävät resurssit ja luonnonvarat, jotka on valjastettu matkailun ja teollisuuden käyttöön. Kunnat tarjoavat luonnonvarat ja infrastruktuurin teollisille toimijoille ja Lapin virkistyskäyttäjille, vaikka tästä aiheutuu paikoin kuntatalouden kannalta enemmän kustannuksia kuin hyötyjä. Tällä hetkellä valtio, yritykset ja kiinteistönomistajat kuitenkin hyötyvät resurssipohjasta ja kasvavasta taloudellisesta aktiviteetista huomattavasti enemmän suhteessa kuntien näistä saamiin tuloihin.

Tässä raportissa on kartoitettu esimerkkejä toiminnoista, jotka hyödyttävät taloudellisesti muita toimijoita Lapin kuntien kustannuksella. Samalla on tehty laskelmia siitä, millainen taloudellinen arvo eri toiminnoilla olisi Lapin kunnille, jos hyöty ja tulopohja jaettaisiin perustellusti nykyistä oikeudenmukaisemmin.

Lapin kuntien alueella harjoitettavaan toimintaan kohdistuu useita verotuksellisia epäkohtia, jotka liittyvät mm. kiinteistöveroon, kaivostoimintaan ja luonnonsuojelun kompensatioon. Oikeudenmukaisempi verotuksellinen kohtelu mahdollistaa Lapin kunnille lähes kymmenen miljoonan euron vuosittaiset lisätulot.

Suoria verotuksellisia menetyksiä kunnille aiheutuu esimerkiksi kiinteistöverotuksellisista epäkohdista (noin 3 M €), suojelualuekorvausten puutteista (noin 4 M €), ja kaivostoiminnan veroluonteisten maksujen kohdistumisesta maanomistajille (noin 1 M €). Esitetyt menetykset perustuvat raportissa esitettyihin laskennan lähtötietoihin sekä osittain oletamiin. Tulokset antavat menetyksen suuruusluokan.

Kun tarkastellaan rakenteellisia verokertymän jakoa kunta-valtiosuhteessa (arvonlisäverotus, yhteisöverotus ja monikuntalaisten tuloverotus) ja verotulojen saajakuntaa sesonkityövoimaa paljon hyödyntävillä toimialoilla, kuten matkailussa, on Lapin verotulojen laskennallisten menetysten suuruusluokka kymmeniä miljoonia euroja. Näiden menetysten suuruutta on kuitenkin vaikea osoittaa.

Raportin on laatinut Lapin liiton toimeksiannosta Bionova Consulting.

Sisällysluettelo

TIIVISTELMÄ.....	2
SISÄLLYSLUETTELO.....	3
1 TAUSTA.....	4
2 LAPIN KUNTIEN NYKYINEN TULO- JA VEROPOHJA	5
3 YHTEISÖVERON TUOTTO KUNNILLE JA YHTEISÖVERON TULEVAISUUS	7
3.1 Kuntien yhteisövero-osuus on laskenut rajusti ja näkymät ovat huonot.....	7
3.2 Matkailutoiminnan verotulot Lapissa.....	8
3.3 Metsähallituksen ulkoistukset alentavat Lapin yhteisöverokertymää.....	9
4 KIINTEISTÖVERON NYKYTUOTTO LAPIN KUNNILLE	10
4.1 Lapin kuntien kiinteistöverokanta ja rakennettu ympäristö.....	10
4.2 Voimassa oleva kiinteistöverolainsäädäntö	11
4.3 Kiinteistöverolain uudistus.....	11
4.4 Tuulivoimaa koskeva kiinteistöverotuksen uudistus	12
5 LAPIN METSÄALUEET JA NYT MAKSETUT LUONNONSUOJELUKORVAUKSET	13
6 KAIVOSTOIMINNAN MAKSUT JA VEROT NYKYTILASSA.....	14
6.1 Lapin kuntien alueella harjoitettava kaivostoiminta.....	14
6.2 Kaivostoimintaa koskeva lainsäädäntö	15
6.3 Malminetsintäkorvaus.....	15
6.4 Louhintakorvaus	15
6.5 Kaivostoiminnan verotuksen rakenne	16
7 EPÄKOHTIEN KORJAAMISELLA ON USEIDEN MILJONNIEN VAIKUTUS.....	17
8 VEROTUKSELLISTEN EPÄKOHTIEN YKSITYISKOHTAINEN ANALYYSI.....	18
8.1 Vapaa-ajan asumisen kiinteistöveroprosentin kytköksen poistaminen	18
8.2 Vesivoimalaitosten vesiaron saattaminen kiinteistöveron piiriin	19
8.3 Tuulivoiman kiinteistöverotuksen tarkistaminen	19
8.4 Suojelualueiden kattavuudessa ja kompensatiokertoimissa on virheitä	20
8.5 Suojeltu ei-metsämaa estää rakentamisen ja muun elinkeinotoiminnan	22
8.6 Malminetsintä- ja louhintakorvausten kohdistaminen myös kunnille	23
LIITE 1. TIEDOT VOIMALAITOKSISTA JA NIIDEN KIINTEISTÖVEROKERTYMÄSTÄ.....	24
LIITE 2. SUOJELUALUEET JA SUOJELUKORVAUKSET KUNNITTAIN VUONNA 2010	25
LÄHTEET.....	27

1 Tausta

Valtio on heikentänyt mm. yhteisöveron muutoksilla kuntien tulopohjaa merkittävästi, ja valtionosuuksilla ei ole korvattu kunnille syntyneitä menetyksiä. ”Valtio on maksanut laman seurauksena ottamiaan velkoja, ja nyt hyvinäkin vuosina kunnat ovat velkaantuneet.” Näiden valtion toimien seurauksena kuntien kassasta on siirtynyt valtion kassaan 2000-luvulla miljardeja euroja (Helin 2012, ks. myös Holm & Huovari 2011).

Vuoden 1993 verouudistuksessa kunnat saivat lähes puolet yhteisöverotulosta, mutta kuntien jako-osuutta laskettiin huomattavasti eri perustein 2000-luvulla. Helinin mukaan uudistukset tapahtuivat nopeasti ja perustuen osittain vääriin ja puutteellisiin tietoihin (Helin 2007).

Valtio on talouden tasapainottamiseksi kiristänyt yleistä arvonlisäveroa vuonna 2010, tietyille palveluille vuoden 2012 alusta ja jälleen yleistä arvonlisäveroa vuoden 2013 alusta. Kaikki näin kerätty verotulo kohdistuu kuitenkin yksinomaan valtion budjettiin, ja ei auta kuntatalouden tasapainottamisessa.

Näin on saavutettu tilanne, josta Valtiosihteeri Raimo Sailas on todennut: ”Kuntien talous on pidettävä sopivan kireänä” (HS 12.10.2000, artikkelissa Helin 2012). ”Lait on voitu muuttaa, silloin kun ne olivat valtion pyrkimysten esteenä” (Helin 2007). Kunnista on tehty entistä riippuvaisempia suhteessa valtioon.

Lapissa on merkittävät resurssit ja luonnonvarat, kuten kaivosmineraaleja, metsää, uusiutuvaa energiaa (biomassaa, vesivoimaa ja tuulivoimaa) ja puhdasta luontoa. Näitä on valjastettu laajamittaisesti teolliseen- ja virkistyskäyttöön, ja hyödyntäminen laajenee vuosi vuodelta uusin investoinnein. Valtio kerää vuosittain näistä lähteistä merkittäviä tuloja Lapista mm. yhteisöverona, arvonlisäverona ja tuloverona.

Lapin kuntien kannalta tilanne on toinen. Kunnat joutuvat investoimaan infrastruktuuriin ja tukipalveluihin, joita investoinnit välttämättä vaativat. Usein mahdollisuus kerätä verotuloja ei vastaa syntyviä kuluja tai haittavaikutuksia alueen muille toimintoille.

Lapissa on lisäksi huomattavan laajat valtion omistamat luonnonsuojelualueet, jotka rajoittavat alueiden maankäyttöä ja tuottavat aitoja vaihtoehtokustannuksia kunnille (esim. menetetty hakkuutulo ja kiinteistöverotuotto) ilman, että näitä kompensoitaisiin kunnille osittain lainkaan tai täysimääräisenä.

Tämän selvityksen tavoitteena on tutkia verotukseen liittyviä epäkohtia ja niitä menetyksiä, jotka kohdistuvat Lapin alueen kuntiin. Tällä hetkellä Lapin resurssipohjasta ja elinkeinotoiminnasta hyötyvät valtio ja alueen kiinteistönomistajat merkittävästi alueen kuntia enemmän, mikä johtaa kuntatalouden kannalta kestävämpään ja epäoikeudenmukaiseen asemaan.

2 Lapin kuntien nykyinen tulo- ja veropohja

Verotulot (kunnallisvero, yhteisöveron jako-osuus ja kiinteistövero) muodostavat Lapin kuntien tuloista keskimäärin 41 % ja valtionosuudet 33 %. Suomessa keskimäärin valtionosuus on 20 % kunnan tuloista (Kuntaliitto 2012). Valtionosuudet ovat merkittäviä erityisesti työpaikkoja menettäneissä kunnissa.

Valtionosuus budjetista on huomattavan korkea (noin puolet) Enontekiössä, Pellossa, Ranualla, Sallassa ja Utsjoella. Korkea valtionosuusprosentti lisää kunnan riippuvuutta valtiosta. Kunnallisvero on Lapissa maakunnan keskiarvona maan korkein, mikä heikentää kuntatalouden liikkumavaraa (Hytönen 2012).

Alla oleva taulukko koostaa Lapin kuntien vuoden 2011 tilinpäätöksen tärkeimmät tunnusluvut.

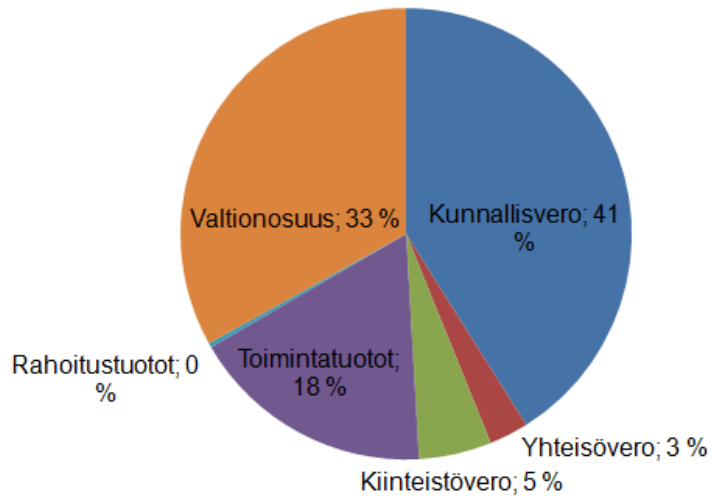
Kunta	Asukasluku	Budjetti MEUR*	Kunnallisvero	Yhteisövero MEUR	Kiinteistövero MEUR	Valtionosuus MEUR
Enontekiö	1 893	16 023	4 035	357	506	7 948
Inari	6 754	51 226	16 814	2 457	3 457	19 995
Kemi	22 399	143 858	68 727	3 298	5 884	40 447
Kemijärvi	8 295	68 013	21 669	1 404	3 280	28 126
Keminmaa	8 572	49 907	27 157	1 148	2 936	13 557
Kittilä	6 279	45 287	15 173	1 987	4 009	16 667
Kolari	3 836	27 157	9 504	787	2 642	9 997
Muonio	2 369	16 291	6 121	640	675	7 062
Pelkosenniemi	973	9 197	2 542	376	1 362	3 362
Pello	3 912	29 680	9 236	1 032	502	14 454
Posio	3 818	32 188	8 021	831	802	14 238
Ranua	4 262	33 946	7 592	676	498	20 855
Rovaniemi	60 637	359 154	172 787	9 643	21 989	85 043
Salla	4 052	35 210	8 604	1 193	700	18 091
Savukoski	1 152	9 167	2 611	1 047	221	3 956
Simo	3 441	20 365	9 420	330	402	8 744
Sodankylä	8 806	63 777	22 146	2 261	4 595	23 460
Tervola	3 387	30 609	7 573	591	2 215	10 982
Tornio	22 545	124 276	65 980	3 113	5 460	32 481
Utsjoki	1 294	12 333	3 400	111	435	5 968
Ylitornio	4 650	37 570	9 870	972	732	16 359
Koko Lappi	183 326	1 215 234	498 982	34 254	63 302	401 792

*Budjetti = Verorahoitus (kunnallis-, yhteisö- ja kiinteistövero), toimintatuotot ja korko+rahoitustuotot, netto.

Kuvat havainnollistavat kuntien tulolähteiden jakauman Lapin kunnissa ja Suomessa keskimäärin.

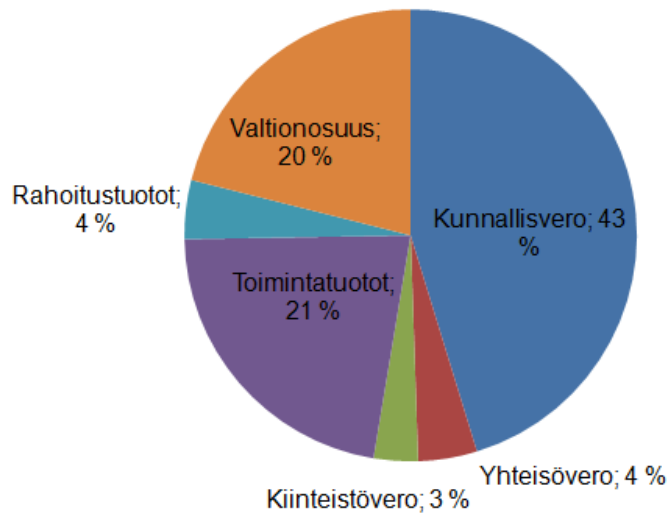
Lapin kuntien tulot vuonna 2011

Lähde: Valtiovarainministeriö 2012

Suomen kuntien tulot vuonna 2011

Lähde: Kuntaliitto 2012

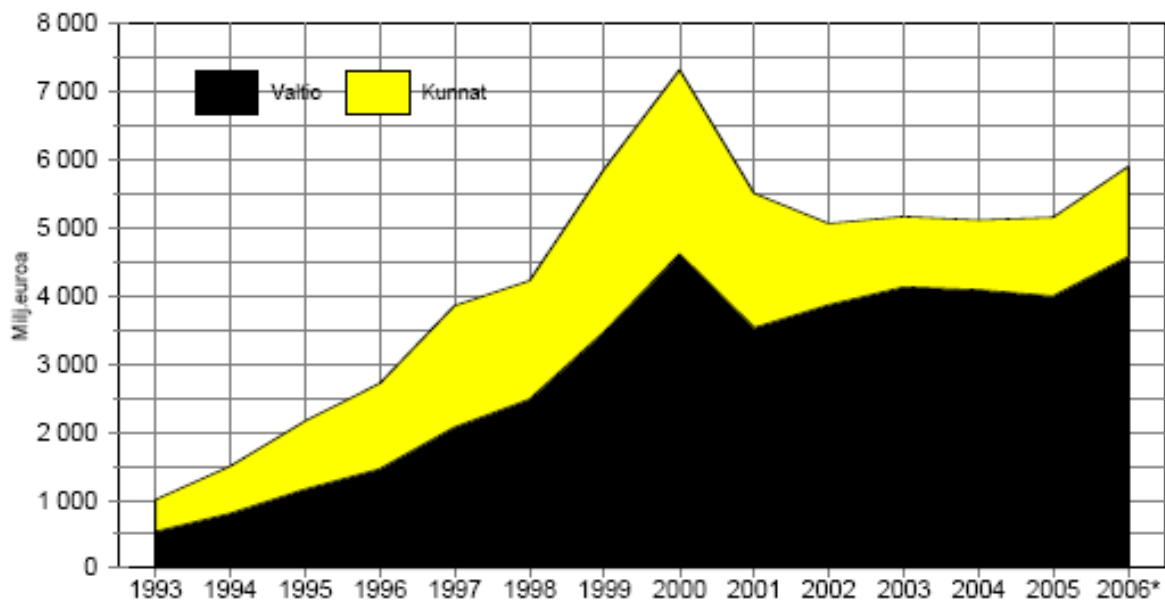
3 Yhteisöveron tuotto kunnille ja yhteisöveron tulevaisuus

3.1 Kuntien yhteisövero-osuus on laskenut rajusti ja näkymät ovat huonot

Bionovan haastatteleman veroasiantuntijan mukaan yhteisöveroon liittyvissä asioissa ”kunnilla on vain huonoja vaihtoehtoja”: kuntien jako-osuus laskee lisää ja kertoimet ovat aina ”poliittista peliä ja manipuloituja”. Toisaalta kuntien tehtävät ovat lakisääteisiä ja niistä ei voida joustaa.

Kunta-valtio -suhteessa kuntien oikeus yhteisöjen tuottoon on heikentynyt merkittävästi viime vuosina. Kunnilla oli 1990-luvulla merkittävä osuus yhteisöveron tuotosta erityisesti lamavuosien jälkeen. Kuntien osuus yhteisöjen verotuloista oli 1990-luvulla 50 %. Eri vaiheiden kautta tästä on päädytty nykyisin voimassa olevaan, noin 25 % kunta-osuuteen.

Kuva: Yhteisöveron jakautuminen valtion on kuntien kesken. (Helin 2007).

Valtiovarainministeriön pitkäjänteinen näkemys on ollut ja on yhä, että yhteisövero on sopimaton vero kuntien toiminnan suoraan rahoittamiseen. Esimerkiksi verotuksen kehittämistyöryhmä katsoi, että yhteisövero pitäisi siirtää kokonaan valtionveroksi ja kiinteistöveron merkitystä kasvattaa kunnille (Verotuksen kehittämistyöryhmä 2010). Kunnat ja kuntaliitto ovat puolestaan katsoneet jo historiallisista syistä, että kunnilla siinä missä valtiollakin on oikeus yhteisöjen tuottoon.

Perustuslakivaliokunta on ottanut kantaa kuntien verotusoikeuskysymykseen kuntien kannalta epäedullisesti: kunnat eivät voi historiaan vedoten vaatia oikeutta yhteisöjen tuottoon.

3.2 Matkailutoiminnan verotulot Lapissa

Matkailu on merkittävä toimiala Lapissa. Vuonna 2011 Lapin majoitus- ja ravitsemistoiminnan liikevaihto oli 300 miljoonaa euroa, hotellien 140 miljoonaa euroa ja ohjelmapalvelujen ja virkistystyön 115 miljoonaa euroa (Lapin suhdanteet 2011), yhteensä 555 miljoonaa euroa. Tästä elinkeinosta syntyvistä verotuloista Lappiin jää kuitenkin pieni osa, osittain toimialan rakenteen vuoksi.

Lapin matkailutoiminnan verokertymäksi on arvioitu seuraavaa (laskentaperusteet esitetty alempana):

- Toimialan palkkatulojen verotus: Toimialan kunnallisveroista (26 miljoonaa euroa) Lappiin jää 22 miljoonaa ja Lappi menettää arviolta 4 miljoonaa euroa sesonkityöläisten mukana.
- Toimialan arvonlisävero: Valtio kerää toimialalta n. 70 miljoonaa euroa arvonlisäveroa vuosittain.
- Toimialan yhteisövero: Varsin vähäinen keskimäärin heikosti kannattavan liiketoiminnan vuoksi.

Matkailun työllistävä vaikutus on noin 5 000 henkilötyövuotta ilman vuokratyövoimaa (Lapin liitto: Lappi lukuina 2010-2011). Alueellisesti työvoimaa on eniten Tunturilapissa (940) ja Rovaniemen seudulla (790) (Lapin matkailutilastollinen vuosikirja 2011). Sesonkityöläisiä on matkailusektorin työvoimasta jopa yli puolet. Sesonkityövoimaa tulee muualta Lapista mutta myös Etelä-Suomesta, ja esim. Tunturilapissa kolmannes matkailusektorin työntekijöistä on eteläisestä Suomesta, ei Lapista (Taloussanomat 2009).

MaRa ry:n asiantuntijan mukaan matkailu- ja ravitsemusalalla palkkakulut ovat noin kolmannes liikevaihdosta. Tämä on samaa suuruusluokkaa Poikelan (2008) Sodankylän matkailusta tekemän tutkimuksen kanssa ja TEM:n toimialaraporttien kanssa. Sodankylässä vuonna 2008 välitön matkailutulo oli 21 M € ja palkanmaksu työntekijöille 4,1 M €, joka on henkilösivukulujen kanssa noin 7 M €. Jos arvioidaan, että karkeasti matkailusektorin liikevaihdosta kolmannes maksetaan palkkoina, matkailun vuosittaiset palkkakulut Lapissa ovat noin 185 M € ja tulovero 26 M € (arvioitu 14 % toteutuvalla kunnallisveroprosentilla). Jos muualta tulevia sesonkityöläisiä on 15 %, Lappi menettää 4 M € tuloveroa ja Lappiin jää 22 M €. Poikelan (2008) tutkimuksessa verotulovuoto ulkopaikkakuntalaisille oli noin 12 %.

Yleinen arvonlisävero vuonna 2012 oli 23 %. Majoituksen ja henkilökuljetuksen arvonlisävero vuonna 2012 oli 9 % ja ravintolatoiminnan ja elintarvikkeiden osalta 13 %. Näistä laskien arvonlisäverokertymä valtiolle Lapin matkailusta on noin 70 M € vuodessa. Kaikkia näitä verokantoja on kiristetty vuonna 2013. Kiristetty arvonlisävero poistaa alueen yrityksiin kohdistuvaa netto-ostovoimaa, tuomatta kunnille tuloja.

Yhteisöveroa ei Lapin matkailusta juuri kerry. Matkailu on TEM:n toimialaraporttien mukaan tehnyt tappiota ainakin 2009 - 2011. Yhteisöverokanta vuonna 2012 oli 24,5 %.

3.3 Metsähallituksen ulkoistukset alentavat Lapin yhteisöverokertymää

Metsähallituksen toiminnalla on merkitystä Lapin kuntatalouteen mm. yhteisöverotuksen kautta. Syynä on Metsähallituksen operatiivisen toiminnan suuri ulkoistusaste heikommin kannattaviin yrityksiin. Pienten toimittajien tulos ei ole yhtä hyvä kuin Metsähallituksen tulos, koska Metsähallitus ei ole markkinatoimija.

Metsähallituksen liikevaihto vuonna 2011 oli noin 370 M €, josta metsätalouden osuus oli 323 M € (87 %). Metsähallituksen toiminta on huomattavan kannattavaa: liikevoittoprosentti liikevaihdosta oli 32 % ja tilikauden tulos 107 M €, jopa 29 % liikevaihdosta. Tämä vastaa teknologiayhtiö Applen kannattavuutta.

Metsähallitus työllistää noin 3 000 henkilötyövuotta, joista yli 1 000 on ulkoistettujen urakoitsijoiden palkkalistoilla. Bionovan haastatteleminen Metsähallituksen toimihenkilöiden mukaan useat urakoitsijat, joilta hankitaan mm. metsätyö-, korjuu- ja kuljetuspalveluja, ovat pieniä paikallisia yrityksiä.

Metsähallitukselle urakoivien puunkorjuuyritysten tuloksetekokyky ei ole lähimainkaan yhtä hyvä kuin Metsähallituksen. Siinä missä Metsähallituksen tilikauden tulos on 29 % liikevaihdosta, korjuuyritysten nettotuloksen mediaani oli vuosina 2001-2007 maassa keskimäärin 5 %, pienimmillä ei-osakeyhtiömuotoisilla yrityksillä tappiollinen, ja maan pienin se oli pienillä yrityksillä Lapissa (Penttinen ym. 2009). Myöskään alihankintaa tekevien pienten kuljetusyritysten kannattavuus ei ole hyvä.

Yhteisöveron tuotto jakautuu eri alueiden välillä yrityksen henkilömäärän mukaan. Jos yritys vähentää henkilöstöään tietyssä kunnassa, samalla vähenee kunnalle tuleva jako-osuus yhtiön tuloksesta. Lapin kunnat menettävät yhteisöverotuloja Metsähallituksen tuloksesta, koska Lappiin jää verotettavaksi pienyritysten heikompi tulos ja Metsähallituksen huomattavasti parempi liikevoitto verotetaan muualla.

Bionovan haastatteleman metsähallituksen toimihenkilön mukaan Metsähallitukselle kertyvät tulot jakautuvat noin 33 % Lapista, 33 % Etelä-Suomesta ja 33 % muualta Suomesta. Lapissa sijaitsee 60 % metsistä, mutta puunkorjuu on kannattavampaa etelämpänä. Lapin osuus Metsähallituksen tuloksesta olisi vuonna 2011 ollut siis arviolta 34 M €. Tästä summasta yhteisöveroa kertyy 9 M €, josta kuntien osuus on noin 2,5 M €. Jos pienyritysten kannattavuus on neljännes Metsähallituksen kannattavuudesta, neljännes verotettavasta tuloksesta häviää ja Lapin kunnat menettävät yhteisöverotuloa noin 2 M €.

Pääkonttorileikkuri (esim. 2 % tai 5 %) siirtäisi hieman lisää yhteisöverotuloja Lappiin ja muihin maakuntiin. Metsähallituksen työntekijöistä vain 8 % työskentelee pääkonttorissa Vantaalla ja loput maakunnissa. Leikkurin euromääräinen vaikutus olisi kuitenkin pieni. Todennäköisesti tätä parempi ratkaisu olisi varmistaa, että Metsähallituksen toiminnasta aiheutuvat vaikutukset kompensoidaan esim. todelliseen menetykseen perustuvien ja riittävän kattavien luonnonsuojelukorvausten kautta.

4 Kiinteistöveron nykytuotto Lapin kunnille

4.1 Lapin kuntien kiinteistöverokanta ja rakennettu ympäristö

Lapissa on Tilastokeskuksen mukaan 30 273 kesämökkiä ja suuria matkailua palvelevia majoitus- ja asumisalueita. Väestöön suhteutettuna tämä on kaksi kertaa enemmän kuin Suomessa keskimäärin.

Lisäksi Lapin kunnissa on runsaasti rakennettua vesivoimaa, tuulivoimaa ja säännöstely- ja tekoaltaita. Lisää tuulivoimaa on suunnitteilla tai rakenteilla useissa kunnissa. Säännöstely- ja tekoaltaiden vesiarvo ei ole kiinteistöveron piirissä, vain voimalaitosten rakennukset ja rakennelmat tuottavat verotuloja.

Lapin alueella toimii useita vesi- ja tuulivoimaa hyödyntäviä energiantuotantolaitoksia. Kiinteistövero voimalaitoksista ja pienvoimalaitoksista oli verohallinnon tietojen perusteella 17,2 M € vuonna 2011.

Vesivoimalat, säännöstely- ja tekoaltaat	Isohaara, Jolmankoski, Jumisko, Kaarannekoski ja Portimokoski, Seitakorvan vesivoimalaitos, Kirakkaköngäs ja Rahajärvi, Kemijärven säännöstelyallas, Suolijärvet säännöstelyaltaana, Kokkonen, Petäjaskoski, Vanttauskoski, Pirttikoski, Valajaskoski, Permantokoski, Kaarni-Välikangas, Kaihuan voimalaitos, Kaihuan voimalaitos, Juotasköngäs, Lokan tekojärvi, Porttipahdan tekojärvi; Kelukoski, Kurittukoski, Matarakoski, Kurkiaska, Lokka, Porttipahta ja Valukoski ja Ossauskoski.
Tuulivoimaa olemassa	26 tornia yhteisteholtaan noin 80 MW. Lisäksi Lammasoavin koetuulivoimala, joka ei ole toiminnassa tällä hetkellä.
Tuulivoima suunnitteilla	Vähintään 245 tornia yhteisteholta noin 750 MW. Lisäksi selvityksissä on tunnistettu tuulivoimalle soveltuvia alueilta myöhempää rakentamista varten.

Liite 1 esittelee kuntatasolla Lapin kuntien vesivoimalaitokset, olemassaolevat ja suunnitteilla olevat tuulivoimalat, ja voimalaitoksista ja pienvoimalaitoksista kerätyn kiinteistöveron vuonna 2011. Tiedot on koostettu kunnilta saaduista tiedoista.

Lapissa on merkittäviä kaivostoiminnassa hyödynnettäviä maa-alueita ja näiden palvelemiseen tarvittavia rakennelmia sekä infrastruktuuria, kuten tiestöä. Tietyissä osissa Lappia jopa enemmistö ei-suojelluista maa-alueista on valtausten tai valtaushakemusten piirissä. Kaivostoiminnasta tarkemmin luvussa 6. Lisäksi Lapissa on merkittäviä suojeltuja maa-alueita, joista tarkemmin luvussa 5.

4.2 Voimassa oleva kiinteistöverolainsäädäntö

Kiinteistöverotusta säännellään kiinteistöverolailla (20.7.1992/654). Kiinteistövero perustuu maan ja rakennusten arvoon. Kiinteistön omistaja maksaa kiinteistöveron Verohallinnon kautta kiinteistön sijaintikunnalle. Veron suuruus on kiinteistöveroprosentin mukainen osuus kiinteistön verotusarvosta. Kiinteistöveroprosentti on kunnan päätettävissä, mutta eduskunta määrää prosentille ala- ja ylärajan.

Myös valtio, kunnat, seurakunnat ja yleishyödylliset yhteisöt maksavat kiinteistöveroa. Kunta ei suorita kiinteistöveroa omalla alueellaan omistamastaan kiinteistöstä. Kiinteistövero ei koske metsiä, maatalousmaita, vesialueita eikä puolustusvoimien kiinteistöjä. Kaivosten osalta kiinteistöveroa kerätään kaivosten rakennuksista ja rakennelmista mutta ei itse kaivoksista tai niiden maa-alueista.

Vuonna 2012 lain sallimat rajat ovat:

- Yleinen kiinteistöveroprosentti 0,60 - 1,35.
- Vakituisen asuinrakennuksen kiinteistöveroprosentti 0,32 - 0,75
- Muiden asuinrakennusten kiinteistöveroprosentti enintään 0,60 prosenttiyksikköä korkeampi kuin pääasiassa vakituiseen asumiseen käytettävien rakennusten veroprosentti
- Voimalaitosten kiinteistöveroprosentti enintään 2,85
- Rakentamattoman rakennuspaikan kiinteistöveroprosentti 1,00 - 3,00

4.3 Kiinteistöverolain uudistus

Kiinteistöverolakia uudistetaan parhaillaan. Yhtenä pohdinnassa olleena vaihtoehtona on ollut vesivoimalaitosten verottaminen valtiolle kunnallisen kiinteistöveron lisäksi vuodesta 2014 alkaen. Jos laki toteutuu, Kemijoki Oy maksaa kiinteistöveroa myös valtiolle. Käytännössä tämä on pois kuntien verotusmahdollisuuksista. Selvitystä varten haastatellun VM:n asiantuntijan mukaan kiinteistöveron pitäisi olla kuntien yksinoikeus ja paikallistason vero jatkossakin, mutta ratkaisu asiasta on poliittinen.

Uudistuksen yhteydessä kiinnitetään huomiota siihen, että yhä suurempi osa kiinteistöistä saadaan veron piiriin. Tällä hetkellä kiinteistökannan verotusarvo ei valtiovarainministeriön asiantuntijan mukaan vastaa reaaliarvoja, koska on tehty merkittävästi korjausrakentamista, jonka arvonnousua ei ole ilmoitettu Verohallinnolle. Kunnat menettävät kiinteistöverotuloja, jos rakennusvalvonta ei ole riittävän perusteellista.

Vuoden 2013 alusta lukien on verovelvollisen tehtävä tarkistaa verotustiedot, mutta tiedot Verohallintoon toimittaa edelleenkin kunta. Kunnan intressi on luonnollisesti raportoida kaikki kiinteistöt mahdollisimman tarkasti reaaliarvoa vastaavin verotusarvoin. Kunnan tehtävänä on valvoa verotusarvoihin liittyviä tietoja, mikä on kunnan edun mukaista. Useassa kunnassa tähän ei ole panostettu asian vaatimalla tavalla.

Verotusarvon määrittämisen säännöt ovat valtiovarainministeriön asiantuntijan mukaan puutteellisia. Tällä hetkellä arvostamiskriteerit rakennuksille ovat 1970-luvulta ja maapohjalle 1990-luvulta. Uudistuksessa tavoitellaan sitä, että verotusarvo vastaisi jatkossa mahdollisimman hyvin rakennuksen markkina-arvoa. Laskentaperuste olisi kuitenkin määritelty, eikä perustuisi kauppahintaan tai arvostukseen.

Toteutettu kiinteistöveron tasausmallin poisto valtionosuusjärjestelmästä vaikuttaa kuntatalouteen. Vauraampien kuntien tasausmaksuilla rahoitettiin veropohjaltaan heikompia kuntia. Tasausmallin poiston jälkeen kiinteistövero ei enää käytetä kuntien välisten tuloerojen tasaamiseen, mistä hyötyvät suuret kunnat ja ne kunnat, joissa kiinteistöveroä kerätään paljon. Tasausmallin poisto aiheuttaa suuria eroja kuntien välille, ja myös useat Lapin kunnista hävisivät muutoksessa.

4.4 Tuulivoimaa koskeva kiinteistöverotuksen uudistus

Tuulivoimaloita verotetaan tällä hetkellä yleisen kiinteistöveroprosentin mukaan (0,60–1,35 %). Tuulivoimalan rakenteiden jälleenhankinta-arvo eli voimalan käypä arvo on 70 % voimalan rungon ja konehuoneen rakentamiskustannuksista. Tämä verotusarvo laskee vuosittaisten ikä-alennusten perusteella 4 % vuodessa kuitenkin niin, että vero käytössä olevasta tuulivoimalasta on aina vähintään 20 % jälleenhankinta-arvosta (Tarasti 2012).

Tuulivoiman kiinteistöverotusta ollaan uudistamassa asiaa valmisteleivassa työryhmässä siten, että niiden verotusta kiristetään. Lakia varojen arvostamisesta verotuksessa ehdotetaan muutettavaksi niin, että tuulivoimaloita arvotettaessa ikä-alennuksia alennetaan 2,5 %:iin ja lisäksi verotusarvon on oltava vähintään 40 % jälleenhankinta-arvosta (Tarasti 2012). Vaikeammin ennakoitavia muutoksia tuulivoiman verotukseen voi tulla EU:n komission vuoksi, koska EU vaatii kilpailuneutraalia verotusta voimantuotantomuodoille. Voimalaitoksina tuulivoimaloita ei veroteta lähitulevaisuudessa.

Jos tämä uudistus toteutetaan, kunnat saavat lisää tarpeellisia kiinteistöverotuloja tuulivoimasta. Tuloihin vaikuttaa myös tuulivoiman lisärakentamisen nopeus. Vuoden 2012 lopussa pienvoimalaitosten verotusarvo Lapin kunnissa oli 16,4 M € ja kiinteistöverokertymä 0,2 M €. Nykyinen järjestely ei riitä kompensoimaan tuulivoimasta aiheutuvia maisemallisia, matkailullisia ja muita haittoja kunnille.

5 Lapin metsäalueet ja nyt maksetut luonnonsuojelukorvaukset

Lapin kokonaismaa-ala on 93 000 km². Tästä lähes 40 % on suojeltu eri suojeluinstrumentein. Suojeluinstrumentteja ovat muun muassa erämaa-alueet, kansallispuistot, luonnonpuistot, erityiset suojelualueet, lehtojensuojelualueet, soidensuojelualueet, yksityiset suojelualueet ja Natura-alueet.

ELY-keskuksen mukaan Lapin maa-alasta 26 500 km² on suojeltu kansallisin suojeluohjelmin ja 36 400 km² Natura-ohjelmalla. Natura-alueet menevät osin päällekkäin muiden suojelualueiden kanssa, mutta toisaalta on myös suojelualueita, jotka eivät ole Natura-verkostossa. Kunnittaiset erot suojeluasteessa ovat huomattavat (katso liite 2). Seutukunnista eniten suojelua on Pohjois-Lapissa ja Tunturi-Lapissa.

Metsähallitus hallinnoi Lapin alueen ei-yksityisiä suojelualueita. Koska 99,8 % Lapin suojelualueista on ei-yksityisiä, Metsähallitus hallinnoi käytännössä Lapin suojelualueita kokonaisuudessaan.

Suojelukorvaukset voivat perustua joko hakkuutuoton menetykseen suojelun hakkuurajoitteiden vuoksi (osana yhteisöveron jako-osuutta, ks. verokorvausalueet ja korvaukset kunnittain liite 2), tai muiden alueiden osalta merkityksellisen haitan korvaukseen, jos suojelu estää taloudellisesti tärkeän toiminnan, joka muuten toteutettaisiin. Näistä jälkimmäistä perustetta on vaikea käytännössä soveltaa, koska se vaatii oikeudenkäyntiä ja hankkeen valmistelua sille tasolle, että sen vaikutus voidaan osoittaa.

Lapin alueella suuri osa suojelualueista on ei-metsäisiä. Tällöin kunnat eivät saa korvauksia hakkuutulojen menetyksistä, mutta eivät myöskään esimerkiksi menetetyistä kiinteistöveroista, jota voitaisiin kerätä, jos alueelle rakennettaisiin esim. loma-asuntoja, hiihtokeskus, tai muuta verotettavaa elinkeinotoimintaa.

Alla oleva taulukko koostaa Lapin suojelualuepinta-alat, verokorvausalueiden pinta-alat ja suojelusta maksetut korvaukset v. 2010. Kunnittaiset tiedot ovat liitteessä 2. Samassa liitteessä on lisätietoja suojelusta, verokorvausalueista ja korvauksista lähinnä Lapille koituvien menetysten näkökannalta.

Kokonaismaa- ala km²	Suojelualueita km²	Natura-alueita, km²	Suojeltua metsämaata km²	Verokorvaus- alueita km²	Korvauksia €
93 004	26 474	36 396	6 671	4 536	519 194

Metsämaa ei sisällä kitumaata eikä joutomaata, vaan puustoa vähintään 1 m³ hehtaarilla vuodessa kasvavat alueet. Natura sisältää paljon muita suojelualueita, jotka on lueteltu erikseen. Toisaalta kaikki suojelualueet eivät ole Natura-ohjelmassa. Taulukon Natura-alueissa ei ole merialueita, mutta sisävedet, jos suojeltu, ovat luvuissa mukana. Lähde: ELY-keskus.

6 Kaivostoiminnan maksut ja verot nykytilassa

6.1 Lapin kuntien alueella harjoitettava kaivostoiminta

Lapin kunnissa on sekä olemassa olevaa että rakenteilla ja suunnitteilla olevaa kaivostoimintaa. Taulukko koostaa kuntien tietojen perusteella Lapissa harjoitettavan kaivostoiminnan nyt ja lähitulevaisuudessa.

Olemassa olevat kaivokset	Kemi Keminmaalla (kromi). Myös laajennus valmistuu vuonna 2013. Torniossa Kalkkimaan, Rantamaan ja Ristimaan (dolomiitti, kvartsi) louhokset. Sodankylässä Kevitsa (ylösajo; kupari, nikkeli, PGM, kulta) ja Pahtavaara (kulta). Kittilässä kultakaivos. Kolarissa Nordkalkin Ruonaoja, jonka toiminta on keskeytetty.
Kaivokset rakenteilla tai suunnitteilla	Savukoskella Sokli (fosfori, niobi, tantaali, uraani; selvitykset menossa). Posiolla Mustavaara. Sodankylässä Sakatti (kupari ja nikkeli, malminetsintä jatkuu vielä. Natura-alue). Rovaniemellä Narkaus ja osa Rompaksesta. Ranualla Suhangon kaivos. Päätös tehtäneen vuoden 2014 loppuun mennessä. Ylitorniossa Rompas (näytteitä kulta- ja uraanipitoisuuksista. Osin Natura-alue). Kittilän laajennus. YVA menossa. Jos toteutuu, valmis 2014. Kolarissa Hannukainen (YVA ja DFS 2012, rakentamispäätös 2013).

Rakenteilla ja suunnitteilla olevat investoinnit ovat suuruudeltaan muutamasta kymmenestä miljoonasta 1,5 miljardiin euroon (Suhanko) ja työllistäisivät toteutuessaan suoraan satoja työntekijöitä jokainen (Aaltonen ym. 2012).

Kaivostoiminnalla on merkittävää taloudellista potentiaalia Lapin alueella sekä yksityisen että julkisen sektorin tulonlähteenä. Toisaalta kaivostoiminta voi aiheuttaa haittoja muille Lapin maakunnalle tärkeille palveluille ja elinkeinoille, ratkaisujen toteutustavasta riippuen.

6.2 Kaivostoimintaa koskeva lainsäädäntö

Kaivostoimintaa säännellään useilla laeilla. Tärkein itse kaivostoimintaa sääntelevä laki on Kaivoslaki (621/2011), joka uudistettiin 1.7.2011. Muita lakeja ovat erityisesti Ympäristönsuojelulaki, Vesilaki, Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä, Luonnonsuojelulaki, Maankäyttö- ja rakennuslaki ja muut lait kuten Kolttalaki ja Saamelaislaki.

Kaivoslain uudistus lopettaa siirtymäajan jälkeen koneellisen kullankaivuun ja mahdollisesti osin myös lapiokaivuun Lapissa, mistä aiheutuu verotulojen menetyksiä osalle kunnista. Myös matkailun arvioidaan kärsivän, etenkin Inarissa.

6.3 Malminetsintäkorvaus

Kaivoslain mukaan (99 §) malminetsintäkorvaus maksetaan kiinteistön omistajalle vuotuisena korvauksena. Korvauksen suuruus riippuu valtauksen iästä ja on 20 euroa hehtaarilta luvan voimassaolon ensimmäiseltä 4 vuodelta, 30 euroa (vuodet 5-7), 40 euroa (vuodet 8-10) ja sen jälkeen 50 euroa.

Malminetsintää harjoittavia yrityksiä on noin 40 ja vuonna 2011 malminetsintätoimintaan investoitiin noin 80 M € (33 % kasvu vuodesta 2010). Vuonna 2012 valtausten ja malminetsintälupien pinta-ala on 1200 km² koko maassa (Aaltonen ym. 2012). Geologian tutkimuskeskuksen asiantuntijan mukaan alueista noin 70 % eli 840 km² sijaitsee Lapissa.

Kunnat eivät saa malminetsintäkorvauksia tai muitakaan tuloja malminetsinnästä, vaan nämä menevät Metsähallitukselle ja muille maanomistajille.

6.4 Louhintakorvaus

Kaivoslain mukaan (100 §) kaivosten on maksettava vuotuista louhintakorvausta kaivosalueeseen kuuluvien kiinteistöjen omistajille. Korvauksen kiinteä osuus on 50 euroa hehtaarilta. Muuttuva osuus on 0,15 % vuoden aikana louhitun ja hyödynnetyn metallimalmin kaivosmineraalien lasketusta arvosta. Lisäksi on maksettava ”kohtuullinen korvaus” louhitusta ja hyödynnetystä muusta kaivosmineraalista kuin metallimalmista (tästä maanomistaja ja kaivosluvan haltija voivat sopia keskenään).

Kunnat eivät saa louhintakorvauksia, vaan ne menevät Metsähallitukselle ja muille maanomistajille.

6.5 Kaivostoiminnan verotuksen rakenne

Kaivostoiminta on elinkaareltaan pitkäjänteistä ja pääomaintensiivistä. Suurin osa elinkaaren vaiheista malminetsinnästä kaivoksen sulkemiseen tuottaa tappiota, ja vain käynnissäoloaika tuottaa nettovoittoa. Näin myös hankkeen etsintävaiheessa kerättävät verot ja maksut vaikeuttavat investointien toteuttamista.

Sijoittajien silmissä kaivostoiminta on merkittävän riskistä. Investointiympäristön pitäisi olla mahdollisimman ennakoitavaa, mikä liittyy erityisesti lainsäädäntöön ja veropolitiikkaan. Malminetsinnän osalta ja hankekehitysvaiheessa ulkomaisen rahoituksen osuus on erittäin merkittävä. Kittilän, Kevitsan, Talvivaaran, Laivakankaan, Kylylahden ja Pampalon kaivosinvestoinnit ovat noin 1,6 miljardia euroa, josta ulkomaisen rahoituksen osuus on 83 % (Aaltonen ym. 2012).

Kaivosverolla tarkoitetaan malminetsintäkorvauksen ja louhintakorvauksen lisäksi kaivostoiminnalle määrättävää louhintaveroa. Jos kaivosvero toteutuisi, se olisi luonteeltaan ns. haittaverona. Kaivosveron määräämisen syynä olisivat sekä kaivosten arvioidut haitat, kuten ympäristön ja maiseman pilaantuminen, että yleinen kompensatio luonnonvarojen käytöstä sekä lähiyhteisölle että laajemmin yhteiskunnalle.

Kaivosveroa puolustetaan erityisesti ympäröivän yhteisön ja valtion kannalta. Kaivosvero voi tehdä kaivosinvestoinneista kannattamattomia. Kaivosvero ja siihen rinnastettavat rojalit ovat esteitä erityisesti silloin, kun ollaan lähellä kannattavuusrajaa. Kaivosten kannattavuuteen vaikuttavan esiintymän runsaus ja metallien maailmanmarkkinahinnat. Kuntien kannalta erityisen suuri riski on, jos tällaiset verotulot menevät valtion tuloksi, vaikka syntyvät vahingot ja mahdollinen kaivoksen sulkeminen ovatkin paikallisia.

Kaivosveron suuruus voisi veron toteutuessa perustua joko louhitun maa-aineksen määrään tai kaivoksen voittoon tai tuloihin. Maa-ainekseen sidottu vero saattaa vaarantaa toiminnan kannattavuuden, ja hyvinä suhdanteina veronsaaja ei pääse hyötymään metallien hinnoista, vaikkakin tietty minimivero kerättäisiinkin. Voittoon/tuloon sidottu vero on kaivokselle parempi siksi, että vain kannattavaa toimintaa verotetaan. Verottaja voi saada korkeita verokertymiä hyvinä vuosina. Toisaalta verokertymä voi olla olematon huonoina vuosina, ja voittoon/tuloon sidottu vero ei ole symmetrinen kaivoksen operaatioiden ulkoisten haittavaikutusten kanssa.

Globaalissa tarkastelussa usein ne maat, joissa on runsaasti kaivostoimintaa, verottavat kaivoksia enemmän. Puolestaan kaivostoiminnallisesti vasta kehittyvät maat yrittävät kasvattaa markkinaosuuttaan hankkimalla investointeja houkuttelevammalla verojärjestelmällä. On todennäköistä, että ainakaan maa-ainekseen kohdistuva kaivosvero ei toteudu lähitulevaisuudessa. Maa-ainekseen kohdistuva vero kohdistuisi käytännössä kokonaan julkiseen infrastruktuurirakentamiseen, kuten tiehankkeisiin.

7 Epäkohtien korjaamisella on useiden miljoonien vaikutus

Taulukko koostaa Lapin kunnille kertyvän taloudellisen hyödyn, jos tässä tarkastellut verotuksen epäkohdat korjataan. Ongelmat ja niiden arvon laskentaperusteet on esitetty tarkemmin vasemman sarakkeen esittämässä kappaleessa. Esitetyt taloudelliset arvot ovat suuntaa-antavia.

Kappale	Kiinteistöverotuksen epäkohdat	Vaikutus, M €
8.1.	Vapaa-ajan asuntojen ja vakituisten asuntojen kiinteistöveron kytköksen poistaminen tai 0,6 prosenttiyksikön ylärajan nostaminen.	0,7 M €
8.2.	Vesivoimalaitosten vesiarvon saattaminen kiinteistöveron piiriin altaiden energiasäällön, energian hinnan ja yleisen kiinteistöveroprosentin mukaan.	1,7 M €
8.3.	Tuulivoimaloiden kiinteistöverotus toteutetaan Tarastin ehdotuksen mukaan. Edellyttää myös uusien tuulivoimahankkeiden toteutumista Lapin alueella.	0,5 M €
Suojelualuekorvaukset eivät vastaa suojelualueiden todellista arvoa		
8.4	Korvaukset luonnonsuojelusta eivät vastaa todellista arvoa. Kattaa sekä käytössä olevat liian pienet metsäisten suojelualueiden verokorvausalueet että liian pienet metsäisten suojelumetsien arvostuskertoimet.	1,1 M €
8.5	Ei-metsäisten suojelualueiden aiheuttaman elinkeinotoiminnan estymisen ja haitan korvaaminen kiinteistöverolla, jonka tässä maksaa Metsähallitus.	3 M €
Kaivostoiminnan veroluontoiset maksut eivät hyödytä kuntia		
8.6.	Malminetsintä- ja louhintakorvausten maksaminen osittain myös kunnille	1 M €
Yhteensä kaikkien esitettyjen toimenpiteiden talousvaikutus		8 M €

Tässä ei ole huomioitu yhteisöveron, Metsähallituksen ulkoistamisen ja arvonnäisäveron kiristysten kautta syntyvää kuntien ja valtion verotulojen epäsuhtaa, joka osaltaan heikentää kuntien asemaa.

8 Verotuksellisten epäkohtien yksityiskohtainen analyysi

8.1 Vapaa-ajan asumisen kiinteistöveroprosentin kytköksen poistaminen

Vapaa-ajan asuntoja on Lapissa noin 30 000. Useissa Lapin kunnissa on merkittäviä vapaa-ajan asumisen keskittymiä, joiden palveluiden tuottamiseksi kuntien tulee kerätä varoja. Eniten vapaa-ajan asuntoja on Itä-Lapissa (6 800), Tunturilapissa (6 600) ja Rovaniemen seudulla (5 600) (Lapin matkailutilastollinen vuosikirja 2011).

Kiinteistöverolaki sallii muiden kuin vakinaisten asuinrakennusten kiinteistöveron olevan enintään 0,6 prosenttiyksikköä vakituisen asunnon kiinteistöveroa korkeampi. Tämä rajoite estää kuntaa kohdistamasta vapaa-ajan asumisesta kohdistuvia todellisia kustannuksia näistä saataviin verotuloihin. Vapaa-ajan asuntojen ainoa kunnalle kertyvä vero on kiinteistövero, joten kunnan on välttämättä voitava kattaa näistä aiheutuvat kustannukset tuloillaan. Tälle rajoitteelle ei ole olemassa perustetta, vaan se on poliittinen.

Lain perusteluissa korostettiin kunnallisen itsehallinnon merkitystä ja kunnan verotulopohjan parantamista. Nyt asetetun 0,6 prosenttiyksikön rajoitteen poistaminen mahdollistaa kunnille molemmat. Tällä hetkellä asetetaan kiinteä ja joustamaton raja verotusympäristössä, jossa samaan aikaan kiinteistöveron merkitystä kunnille halutaan edistää ja painetta kunnallisveron kiristämiseen lieventää.

Noin puolessa Lapin kunnista muun asuinrakennuksen kiinteistövero on jo sallitun 0,6 prosenttiyksikköä vakituisen asunnon kiinteistöveroa korkeampi, mutta missään näistä ei olla sallitun kiinteistöveron ylärajalla. Nämä kunnat ovat: Enontekiö, Inari, Kittilä, Kolari, Muonio, Pelkosenniemi, Rovaniemi, Sodankylä, Tornio ja Utsjoki. Tämän selvityksen aikana haastateltujen kuntapäätäjien näkemys on, että kunnat olisivat korottaneet muiden asuinrakennusten kiinteistöveroa ilman tätä rajoitetta.

Jos Lapin kunnissa olisi ilman rajoitetta asetettu verottamaan vapaa-ajan kiinteistöjä 0,1 prosenttiyksikköä nykyistä korkeammalla verokannalla näistä aiheutuvien todellisten kustannusten kattamiseksi, kunnat saisivat kerättyä lisää kiinteistöveroa noin 0,7 M €. Kertymä ja korotukset vaihtelisivat alueittain.

Nykytilanteessa lopputuloksena on mökkiläisten subventointi kuntalaisten kustannuksella. Useissa Lapin kunnissa jo nyt kuntalaiset kokevat, että vapaa-ajan asuntojen hyödyksi tehtävät investoinnit tulisi enemmän kohdistaa kuntalaisten hyödyksi. Sosiaalista epäoikeudenmukaisuutta lisää se, että mökkejä omistavat hyvätuloiset, jotka hyötyvät tästä järjestelystä. Ongelma ei ole erityinen Lapin kunnille, vaan yleensäkin paikkakunnille, joissa on paljon vapaa-ajan asumista.

8.2 Vesivoimalaitosten vesiarvon saattaminen kiinteistöveron piiriin

Tällä hetkellä kunnat keräävät veroa esimerkiksi voimalaitosten rakennuksista ja maapohjasta mutta eivät vesiarvosta. Kemijoki Oy maksaa nykytilanteessa Lapin kunnille kiinteistöveroa 17 M € vuosittain.

Säännöstelyaltaat on padottu yksinomaan voimantuotantoon ja niillä on merkittävä taloudellinen arvo. Jos kiinteistöveroa kerättäisiin Kemijoki Oy:n altain sisältämästä vesiarvosta, kunnille kertyisi yhteensä noin 1,7 M € lisää kiinteistöveroa. Tämän summan on laskenut Aalto-yliopiston Teknillisen korkeakoulun professori Jukka Tulkki vuonna 2008. Tätä raporttia tehtäessä päädyttiin samaan suuruusluokkaan.

Tulkin laskelmassa vesivarannon tuottaman lisäsähkön arvo on vuositasolla keskimäärin 60 M €. Kiinteistöverolaskelmassa on sovellettu suurinta 2,85 % veroprosenttia, joka on käytössä useissa Lapin kunnissa. Myös Tulkki esittää, että valtiovarainministeriön olisi tarkastettava kiinteistöverotuksen huomattava aliarvostus voimalaitosten vesiarvon kohdalla, koska vesialtaissa kyse ei ole vedestä sinänsä vaan voimantuotannon rakenteista ja rakennelmista.

8.3 Tuulivoiman kiinteistöverotuksen tarkistaminen

Kuten edellä on todettu, kunnat saavat lisää välttämättömiä kiinteistöverotuloja tuulivoimarakenteista, jos Tarastin ehdotus säädetään laiksi. Tuulivoimarakenteiden kiinteistöverottaminen nousee lähitulevaisuudessa yhä tärkeämmäksi, koska tuulivoimarakentamista suunnitellaan merkittävästi lisää.

Lapin kunnille kertyy tällä hetkellä vuosittain yhteensä noin 0,2 M € kiinteistöveroa pienvoimaloista. Verotuksellinen hyöty hankkeista syntyy ennen muuta uusien voimalaitoshankkeiden toteutumisen kautta ja näin ollen summaa on vaikea arvioida. Jos kolmasosa suunnitteilla olevista hankkeista toteutuu, nykyisin veroprosenttein ja verotusarvoin verokertymä olisi noin 0,7 M €, jota voidaan pitää suuruusluokka-arviona. Tarastin ehdotus nostaa toteutuessaan tuulivoimaloiden verotusarvoa ja kunnille kertyy vielä tätä enemmän verotuloja. Tarkkaa arviota Tarastin ehdotuksen vaikutuksesta verokertymään on vaikeaa antaa, koska verotusarvot ovat muutoksessa sidottu tuulivoimarakenteiden ikään.

8.4 Suojelualueiden kattavuudessa ja kompensatiokertoimissa on virheitä

Metsä (metsätalousmaa) jaetaan luokkiin kasvun ja tuottokyvyn perusteella: metsämaa, kitumaa ja joutomaa. Metsämaalla on puuntuotannollista ja taloudellista arvoa, koska puusto kasvaa vähintään 1 m³ per hehtaari noin 90 vuoden kiertoajalla. Lapissa metsämaata oli 2000-luvun alun VMI9:n mukaan 50 000 km², tällä hetkellä todennäköisesti tätä enemmän.

Metsähallituksen uusimman paikkatietojärjestelmän mukaan metsämaalla sijaitsevia suojelualueita on Lapissa 6 700 km², 13,3 % Lapin metsämaasta. Toisin sanoen suojelualueet estävät kannattavan puunkorjuun tämän laajuisella alueella. Koko maassa metsämaan suojeluosuus on keskimäärin 5 %.

Verohallitus on ilmoittanut kunnittaiset verokorvausalueet, joita käytetään korvattaessa kunnille suojelusta nimikkeellä ”suojelualueilta saamatta jääneet kantorahatulot”. Verokorvausalueita on Lapin alueella yhteensä 4 500 km² (9 % metsämaasta).

Verokorvausalueita on vähemmän kuin Metsähallituksen ilmoittamat metsämaalla sijaitsevat suojelualueet. Verohallinnon olisi hyväksyttävä verokorvausalueiksi kaikki metsämaalla sijaitsevat perustellusti puustoa tuottavat suojelualueet, jotka ilman suojelua voitaisiin ottaa puuntuotannolliseen käyttöön. Syy miksi näin on, on todennäköisesti, että verokorvausalueita ei ole päivitetty pitkään aikaan vastaamaan puuston lisääntyntä kasvua ja siirtymää kasvuluokasta parempaan.

Lisäksi voidaan arvioida sitä, kuinka paljon kitumaata on suojeltu. Vaikka kitumaa kasvaa hitaasti, puusto voi paikoin olla kooltaan korjuukelpoista ja siten perustellusti sillä voi olla taloudellista arvoa, vaikka tosin hyvän metsänhoidon suositusten mukaan kitumaat on ”tarkoituksenmukaista” jättää puunkorjuun ulkopuolelle. Toisaalta kitumailla voitaisiin harjoittaa muuta toimintaa kuin metsätaloutta.

Tällä hetkellä luonnonsuojelusta korvataan Lapin kunnille verokorvausalueilta noin 0,5 M € vuodessa. Jos kaikki metsämaalla sijaitsevat suojellut tuotoltaan korjuukelpoiset metsät olisivat verokorvauksen piirissä, nykyisillä, aliarvostetuilla kertoimilla korvauksen pitäisi olla 0,7 M € vuosittain eli noin 0,2 M € nykyistä enemmän. Tästä Inarin osuus on noin 70 000 € ja Sallan ja Savukosken noin 30 000 € molempien.

Verokorvausalueiden pinta-alojen lisäksi toinen vääristävä tekijä ovat suojelukorvausten kertoimet. Suojelualueilla sijaitsevat metsät arvotetaan vähemmän arvokkaiksi kuin ympäröivien talousmetsien kantorahatulot. Siinä missä ympäröivien talousmetsien vuotuinen tuotto on noin 25€/ha, suojelualueiden arvo (suojelualueilta saamatta jääneet kantorahatulot) on noin 5-10 €/ha.

Esimerkki: Inarissa 30 % puustoa tuottavasta metsämaasta on suojeltua ja puuston arvoltaan oletettavasti yhtä arvokasta metsää kuin ympärillä, mutta ”suojelualueilta saamatta jääneet kantorahatulot” per kaikki kantorahatulot ovat vain 4,5 %. On syytä epäillä, että sekä verokorvausalueet että kertoimet ovat määritetty vääristävästi. Inarin kohdalla 41 % suojellusta metsämaasta on verokorvausten piirissä. Jos tämä pinta-ala korjataan oikeutetusti 100 %:iin, saa Inari edellä esitetysti 70 000 € lisää korvauksia, joka yli kaksinkertaistaa nykyisin saatavat korvaukset. Kun lisäksi huomioidaan vääristävät kertoimet, on Inari oikeutettu saamaan vielä 260 000 € lisää korvauksia.

Yhteensä Lappi alueena on oikeutettu saamaan noin 0,9 M € lisää korvauksia vääristä kertoimista edellä esitetyn vääristä verokorvausten pinta-aloista tulevan 0,2 M € lisäksi. Kunnista Inari on oikeutettu saamaan nykyisen 50 000 €:n sijaan 330 000 €, Kittilä nykyisen 50 000 € sijaan 150 000 €, Savukoski nykyisen 90 000 € sijaan 206 000 €, ja Sodankylä nykyisen 113 000 € sijaan 280 000 € suojelualuekorvauksia. Liite 3 koostaa, kuinka laskelmat on laadittu ja kuinka paljon jokainen kunta on oikeutettu saamaan.

Metsähallitukselta ja verohallitukselta ei voitu esittää perusteita alhaisille kertoimille, vaikka syitä saatettiin arvioida. Molemmissa organisaatioissa todettiin, että kertoimet eivät vastaa todellisuutta ja ne ovat Lapin kunnille epäedulliset. Verohallitus totesi, että suojelualuekorvausten perustana oleva metsien vuotuinen tuotto on jopa 50-luvun tasoa ja vanhentunut huomattavasti. Asia on tutkittava ja perusteltava tarkasti ja läpinäkyvästi nykyhinnoin.

Suojelukorvaukset nyt (virheelliset kertoimet ja puutteellinen kattavuus)	0,5 M €
Kun kaikki suojellut metsämaat saadaan korvauksen piiriin	0,7 M €
Kun myös arvostuskertoimet korjataan vastaamaan ympäröiviä talousmetsiä	1,6 M €
Suojelualueista maksettava lisäkorvaus	1,1 M €

Esitettyjen tekijöiden lisäksi mainittakoon, että runsaat suojelualueet Lapissa myös paikoin pirstovat hakkuualueita niin, että hakkuun kannattavuus heikkenee merkittävästi. Myöskään tämänkaltaisia haitallisia tekijöitä ei ole huomioitu nykyisessä kompensatiojärjestelmässä ja -kertoimissa.

8.5 Suojeltu ei-metsämaa estää rakentamisen ja muun elinkeinotoiminnan

Metsien suojelun ja sen korvausten lisäksi on huomattava, että suuri osa suojelluista alueista Lapissa ovat ei-metsämaata, mutta suojelu voi silti aiheuttaa taloudellista haittaa kunnille maankäytön estymisen vuoksi. Maankäytön estyminen haittaa elinkeinoelämää ja kunnat menettävät myös kiinteistöverotuloja.

Metsätön maa soveltuu useisiin Lapissa harjoitettaviin elinkeinoin, mm. loma-asumiseen, hiihto- ja urheilukeskustoimintaan, vapaa-ajan palveluihin sekä myös soveltuvaan teolliseen toimintaan, joista esimerkkinä mainittakoon kaivostoiminta ja esimerkiksi Lapissa harjoitettava autojen kylmätestaus.

Kunnan ja verotuksen neutraaliuden kannalta tämä muodostaa aidon ongelman, sillä haitta on todellinen ja pysyvä, mutta siitä ei synny korvausta. Myös luonnonsuojelun tavoitteiden kannalta olisi toivottavampaa, että kunnilla olisi kannustin kehittää luonnonsuojelualueitaan. Suojelun haitat on kompensoitava kunnille kokonaisuudessaan, jotta kunnilla on kannustin kehittää tätä toimintaa.

Ratkaisuna suojellun ei-metsämaan verolähteeksi soveltuu hyvin kiinteistövero. Jos suojelualueilta kerättäisiin kiinteistövero yleisen kiinteistöverokannan tasolla alueilta, jotka eivät ole metsämaata, olisi verokertymä Lapin kunnille noin 3 miljoonaa euroa. Laskelman perusteena on 30 000 km² suojeltua ei-metsämaata, verotusarvo 100 €/ha, yleisen kiinteistöveron prosenttina 1 % joka vastaa Lapin keskiarvoa.

Myös valtionosuusjärjestelmää ollaan uudistamassa. Työ aloitettiin 2012 ja uuden valtionosuuslainsäädännön on määrä tulla voimaan vuoden 2015 alusta. Enontekiön kunta on esittänyt, että valtionosuusjärjestelmää uudistettaessa huomioitaisiin suojelu- ja erämaa-alueiden kunnille aiheuttamat taloudelliset haittavaikutukset määrittämällä valtionosuuksiin erityinen suojelualueisä. Myös tämä järjestely tulee kyseeseen, mutta kuten tässä raportissa on esitetty, valtionosuusjärjestelmä ei ole kunnille yhtä suora ja luotettava väylä korvauksiin verrattuna kiinteistöveron luomaan omaan veropohjaan.

Myös Metsähallituksen ulkoistusten kunnille aiheuttama taloudellinen haitta on mahdollista huomioida asettamalla suojelualueille huomattavasti nykyistä perustellumpi ja vakaa korvauspohja. Enontekiön sanoin: "Kuvatun kaltainen järjestelmä myös antaa kunnille paremmat resurssit osallistua yhteisen kansallisomaisuutemme hoitoon yhteistoiminnassa Metsähallituksen kanssa."

Koska kiinteistövero maksaisi Metsähallitus, tämä mahdollistaa omalta osaltaan Metsähallituksen tekemien ulkoistusten aiheuttamien noin 2 miljoonan euron veromenetysten kompensoinnin. Jos kiinteistöveroon perustuva lähestymistapa ei ole mahdollinen, voitaisiin kompensatio maksaa myös valtionosuusjärjestelmään tarkemmin määritettävän kuntakohtaisen suojelualueisän kautta.

8.6 Malminetsintä- ja louhintakorvausten kohdistaminen myös kunnille

Bionovan haastatteleman Geologian tutkimuskeskuksen asiantuntijan mukaan malminetsintäalueista ja valtauksista noin 70 % (840 km²) sijaitsee Lapissa. Tällä hetkellä kunnat eivät saa malminetsintäkorvauksia. Kuntien kannalta on toivottavaa, jos malminetsintäkorvauksia osoitettaisiin maksettavaksi myös kunnille. Jos näin myös alueen kunnat saisivat osuuden malminetsintäkorvauksista, esimerkiksi 10 euroa hehtaarilta kiinteistön omistajille maksettavan 20-50 euron korvauksen lisäksi, Lapin kunnat saisivat vuositasolla malminetsintäkorvauksina 0,8 M €.

Kaivostoiminnan operaatiot edellyttävät, että kunta mahdollistaa alueelle riittävän julkisen infrastruktuurin. Lisäksi kaivostoiminta aiheuttaa merkittäviä haittoja matkailulle, maisemalle ja ympäristölle, ja näitä haittoja louhintamaksu ja kaivoksen tulokseen sidottu yhteisövero ja etenkin jälkimmäisen jatkuvasti pienenevä jako-osuus kunnalle eivät kompensoi.

Kuntien kannalta on toivottavaa, jos kunnille ohjattaisiin esimerkiksi 0,05 % vuoden aikana louhitun ja hyödynnetyn metallimalmin kaivosmineraalien lasketusta arvosta. Kiinteistöjen omistajat olisivat edelleen oikeutettuja 0,15 % osuuteensa mineraalien arvosta. Laskentaperuste esitetään kaivoslaissa (§ 100).

TEM:n toimialaraportin mukaan vuonna 2011 kaivosteollisuuden liikevaihto oli arviolta noin 1,48 miljardia euroa. Ennen vastavalmistuneita suurkaivoksia ja mm. Kemin laajennusta Lapin kaivosteollisuuden liikevaihdon osuus tästä on ollut noin 10 % eli 150 M €. Tulevien kaivoshankkeiden tulovirrat riippuvat senhetkisistä mineraalien hinnoista ja malmin mineraalipitoisuudesta, ja sitä ei ole lähdetty arvioimaan. Liikevaihto lähtee kuitenkin hankkeiden valmistumisen kautta nousuun ja voidaan olettaa, että toimialan liikevaihto Lapissa noin kaksinkertaistuu historiallisesta tasosta lähivuosina. Tällöin 0,05 % osuus kunnille tuottaisi vuositasolla louhintakorvauksina noin 0,2 M €. Tämän lisäksi louhittavien alueiden pinta-alojen perusteella suoritetaan maksuja kiinteistönomistajalle.

Liite 1. Tiedot voimalaitoksista ja niiden kiinteistöverokertymästä

Kunta	Kiinteistövero voimalaitoksista ja pienvoimalaitoksista 2011, € (tiedot vero.fi)	Vesivoimalat sekä säännöstely- ja tekoaltaat	Tuulivoima olemassa	Tuulivoima suunnitteilla
Enontekiö	765	Ei ole	Lammasoavin koetuulivoimala, ei toiminnassa	Ei ole
Inari	11 445	Kirakkaköngäs ja Rahajärvi	Ei ole	Ei ole
Kemi	687 381	Isohaara, Kemin puoleinen osa	12 tornia	69 tornia
Kemijärvi	1 695 445	Seitakorvan vesivoimalaitos, Kemijärven säännöstelyallas	Ei ole	35 tornia, 3 Mwh kpl
Keminmaa	1 877 126	Isohaaran vesivoimalaitos	Ei ole	Ei ole
Kittilä	114	Ei ole	Ei ole	Kuolavaara- Keulakkopään tuulipuiston osayleiskaava hyväksyty
Kolari	3 717	Ei ole	Ei ole	Ei ole
Muonio	1 561	Ei ole	Ei ole	Ei ole
Pelkosenniemi	797 827	Kokkosen allas	Ei ole	Ei ole
Pello	5 414	Ei ole	Ei ole	Ei ole
Posio	0	Suolijärvet säännöstelyaltaana, Jumisko	Ei ole	61 tornia, 2-4 Mwh kpl
Ranua	0	Ei ole	Ei ole	On soveltuvia alueita
Rovaniemi	7 546 220	Petäjäskoski, Vanttauskoski, Pirttikoski, Valajaskoski, Permantokoski, Kaarni-Välikangas, Kaihuan voimalaitos, Kaihuan voimalaitos, Juotasköngäs	Ei ole	Ei ole
Salla	0	Ei ole	Ei ole	Ei ole
Savukoski	0	Ei ole	Ei ole	Ei ole
Simo	0	Ei ole	6 tornia, 3 Mwh kpl	40 tornia, 4 Mwh kpl
Sodankylä	2 731 437	Lokan tekojärvi, Porttipahdan tekojärvi; Kelukoski, Kurittukoski, Matarakoski, Kurkiaska, Lokka, Porttipahta, Valukoski	Ei ole	10 tornia, 2,5-4 Mwh kpl
Tervola	1 669 366	Ossauskoski	Ei ole	10 tornia, 3 Mwh kpl
Tornio	27 240	Ei ole	8 tornia	20 tornia
Utsjoki	0	Ei ole	Ei ole	Ei ole
Ylitornio	157 799	Kaarennekoski, Portimokoski, Jolmankoski	?	?

Lähteet: Kiinteistöverotiedot vero.fi ja kunnittaiset tiedot vastauksina tiedusteluun kuntien virkamiehiltä.

Liite 2. Suojelualueet ja suojelukorvaukset kunnittain vuonna 2010

Tosiasiallisesti maksetut korvaukset (väärin lasketuilla pinta-aloilla ja arvostuksilla)

Kunta	Kokonais- maa-ala, km ²	Suojelu-alueet, km ² (ei sisällä Natura-alueita) 1)	Natura- alueet, km ² 2)	Suojeltua metsämaata, km ² 3)	Suojelun verokorvaus- alueet, km ² 4)	Suojelualueista saadut korvaukset 2010, € 4)
Enontekiö	8 050	5 378	7 182	137	116	5 641
Inari	15 173	9 353	10 080	2 109	875	50 369
Kemi	91	1	1	0	0	0
Kemijärvi	3 502	36	91	39	34	7 001
Keminmaa	627	26	50	22	15	3 984
Kittilä	8 107	1 475	1 829	685	606	50 636
Kolari	2 563	109	2 174	51	32	5 203
Muonio	1 849	350	2 037	226	221	27 621
Pelkosen- niemi	1 844	148	461	87	80	12 240
Pello	1 743	2	693	33	28	7 955
Posio	3 051	162	496	221	181	42 477
Ranua	3 464	165	283	77	44	8 644
Rovaniemi	7 600	74	200	129	109	22 467
Salla	5 743	532	838	445	260	40 218
Savukoski	6 421	1 329	1 592	965	740	90 567
Simo	1 465	215	255	67	61	13 272
Sodankylä	11 773	2 724	3 497	1 270	1 065	113 359
Tervola	1 564	63	119	52	38	9 384
Tornio	1 183	8	49	8	0	0
Utsjoki	5 168	4 264	4 272	1	0	0
Ylitornio	2 023	60	196	47	33	8 156
Yhteensä	93 004	26 475	36 396	6 671	4 536	519 194

1) Lähde: ELY-keskukselta pyynnöstä toimitetut materiaalit.

2) Natura sisältää paljon muita suojelualueita, jotka on listattu erilleen. Toisaalta kaikki suojelualueet eivät ole Natura-ohjelmassa. Taulukon Natura-alueissa ei ole merialueita, mutta sisävedet, jos suojeltu, ovat luvuissa mukana. Lähde: ELY-keskukselta pyynnöstä toimitetut materiaalit.

3) Metsämaa ei sisällä kitumaata eikä joutomaata, vaan puustoa vähintään 1 m³ hehtaarilla vuodessa kasvavat alueet. Lähde: Metsähallituksen paikkatietojärjestelmä 2012, tiedot toimitettu pyynnöstä.

4) Lähde: Verohallinto

Kunnille kuuluvat suojelukorvaukset, kun pinta-alat ja arvostukset lasketaan oikein

Kunta	Suojelusta korvattujen metsien osuus metsämaasta (pitäisi olla 100 %) 1)	Suojeltujen metsien osuus kaikista metsistä 2)	Suojelualueilta saamatta jääneet kantorahatulot per bruttokantorahatulot (pitäisi vastata saraketta 3) 3)	Kunnan pitäisi saada lisää korvauksia (€) väärrien verokorvauspinta-alojen vuoksi 4)	Kunnan pitäisi saada lisää korvauksia (€) ed. lisäksi suojelualueiden liian vähäisen taloudellisen arvostuksen vuoksi 5)
Enontekiö	84,4 %	14,5 %	3,9 %	1 045	20 216
Inari	41,5 %	29,6 %	4,5 %	71 035	261 798
Kemi	ei metsämaata	ei metsämaata	ei metsämaata	0	0
Kemijärvi	86,0 %	1,5 %	1,6 %	1 142	5 767
Keminmaa	67,3 %	4,9 %	5,1 %	1 934	1 880
Kittilä	88,4 %	14,7 %	7,0 %	6 637	100 211
Kolari	63,6 %	2,9 %	1,7 %	2 974	5 992
Muonio	97,8 %	18,6 %	15,0 %	625	33 738
Pelkosen- niemi	92,0 %	7,2 %	6,1 %	1 071	13 449
Pello	85,6 %	2,5 %	3,4 %	1 334	4 455
Posio	81,7 %	10,6 %	12,5 %	9 522	26 527
Ranua	57,6 %	3,8 %	2,4 %	6 364	7 174
Rovaniemi	84,8 %	2,3 %	2,3 %	4 032	18 645
Salla	58,4 %	11,7 %	6,3 %	28 595	45 648
Savukoski	76,6 %	21,9 %	13,7 %	27 608	116 912
Simo	90,9 %	7,5 %	9,0 %	1 327	9 716
Sodankylä	83,8 %	19,0 %	11,3 %	21 875	168 274
Tervola	72,8 %	4,8 %	5,0 %	3 505	5 495
Tornio	6)	1,0 %	6)	0	0
Utsjoki	6)	1,6 %	6)	0	0
Ylitornio	70,1 %	3,3 %	3,3 %	3 474	4 790
Yhteensä				194 100	850 684

1) Laskettu jakamalla verohallinnon ilmoittamat verokorvausalueet Metsähallituksen uusimman paikkatietojärjestelmän metsämaan määrällä (ei sis. kitu- tai joutomaata). Jos verohallinnon käyttämät verokorvausalueet on määritetty oikein eli kaikesta metsämaasta korvataan, tuloksena on 100 %.

2) Laskettu Metsähallituksen uusimman paikkatietojärjestelmän tiedoin jakamalla suojellut metsämaat kaikilla metsämailla (ei sis. kitu- tai joutomaata).

3) Laskettu verohallinnon ilmoittamin tiedoin ”suojelualueilta saamatta jääneet kantorahatulot” ja ”bruttokantorahatulot”. Jos verohallinnon käyttämät suojelualueiden arvostuskertoimet ovat oikein, tulos vastaa saraketta ”suojeltujen metsien osuus kaikista metsistä”. Verohallinto arvottaa lähes kaikissa kunnissa suojellut metsät talousmetsiä vähempiarvoisiksi.

4) ja 5) Kunnan kokonaismenetykset on esimerkiksi Enontekiön kohdalla 1 045 € + 20 216 € = 21 261€.

6) Ei maksettu korvauksia tähän asti mutta muutama neliökilometri suojeltua metsämaata on.

Lisäksi on muistettava, että kunnille ei korvata lainkaan ei-metsämaan suojelusta (suurin osa suojelualueista), vaikka tämä aiheuttaa kunnille muita tulonmenetyksiä kuin hakkuutulonmenetyksiä.

Lähteet

Aaltonen, R., Alapassi, M., Karhula, M., Karhunen, E., Korhonen, I., Loukola-Ruskeeniemi, K., Nybergh, P., Peltonen, P., Uusisuo, M. 2012. Suomen kaivosteollisuuden tilannekatsaus vuonna 2012. Työ- ja elinkeinoministeriö, Elinkeino- ja innovaatio-osasto. Raportti.

Helin, H. 2007. Yhteisövero: Suuret kaupungit 1990–2006. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuskatsauksia 7/2007.

Helin, H. 2012. Kunnat kuin sammakko kuumenevassa padassa. <http://www.stat.fi/artikkelit/2009/art_2009-04-14_002.html?s=0>, Tilastokeskus. haettu 20.11.2012.

Holm, P. & Huovari, J. 2011. Kunnat verouudistuksen maksajina? Kunnallisalan kehittämissäätiön tutkimusjulkaisu. PTT raportteja.

Hytönen, J. 2012. Julkisen talouden alueellinen merkitys. Työ- ja elinkeinoministeriö, Alueosasto. Raportti.

Kemijoki Oy. 2012. <http://www.kemijoki.fi/kejo-fi/sp_Content9408A>. Haettu 20.11.2012.

Lapin suhdanteet 2011. <<http://www.lapinliitto.fi/219A>>. Haettu 15.1.2013.

Penttinen, M., Mikkola, J. & Rummukainen, A. Profitability of wood harvesting enterprises. 2009. Working Papers of the Finnish Forest Research Institute 126.

Poikela, P. 2008. Sodankylän matkailun aluetaloudelliset vaikutukset vuonna 2008. Tutkimusraportti. Lapin yliopisto.

Taloussanommat. 2009. <<http://www.taloussanommat.fi/uutinen/2009/05/21/minne-pakenee-viitisentuhattasesonkityolaista/200911797/243>>, haettu 20.11.2012.

Tarasti, L. 2012. Tuulivoimaa edistämään. Lauri Tarastin selvitys 13.4.2012. Työ- ja elinkeinoministeriö.

Tuusjärvi, M., Virtanen, K., Tontti, M., Ahtola, T., Kinnunen, K., Luodes, H., Torppa, A., Hyvärinen, J., Kallio, J., Holmijoki, O. ja Vuori, S. 2009. Geologisten luonnonvarojen hyödyntäminen Suomessa vuonna 2008. Geologian tutkimuskeskus. Tutkimusraportti 179.

Verotuksen kehittämissäätiö. 2010. Verotuksen kehittämissäätiön loppuraportti. Valtiovarainministeriön julkaisuja 51/2010.